

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT

SALUT, VULNERABILITAT I DEPENDÈNCIA

Coordinació: BARBERÀ RUBIÓ, NÚRIA

Any acadèmic 2016-17

Informació general de l'assignatura

Denominació	SALUT, VULNERABILITAT I DEPENDÈNCIA			
Codi	101716			
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Treball Social	3	OBLIGATÒRIA	Presencial
Nombre de crèdits ECTS	6			
Grups	1GG,1GM			
Crèdits teòrics	0			
Crèdits pràctics	0			
Coordinació	BARBERÀ RUBIÓ, NÚRIA			
Departament/s	GEOGRAFIA I SOCIOLOGIA			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català i/o castellà			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
BARBERÀ RUBIÓ, NÚRIA	nbarbera@geosoc.udl.cat	3	
GAVILÀ ESQUERDO, RUBÉN	rubengavila@geosoc.udl.cat	3	

Objectius acadèmics de l'assignatura

- Conèixer i comprendre les relacions entre salut i situació social de les persones, el sistema de gènere, la cultura i el cicle vital.
- Ser capaç d'identificar i avaluar les necessitats socials relacionades amb els problemes de salut, la seva repercussió en la vida de les persones i les estratègies d'atenció i recolzament pertinents en cada situació, amb especial referència a col·lectius vulnerables i a les discapacitats, la dependència, la salut mental i les addiccions.
- Reconèixer factors psicosocials que intervenen en els processos de salut/malaltia que requereixen d'atenció i recolzament de treball social.
- Ser capaç de dissenyar una intervenció individual, familiar, grupal i/o col·lectiva segons el nivell assistencial de salut

Competències

- Capacitat crítica, d'anàlisi i síntesi
- Comunicació oral i escrita en la llengua materna
- Resolució de problemes i presa de decisions
- Aprenentatge autònom i adaptació a situacions noves
- Afavorir el respecte als drets fonamentals de la igualtat entre homes i dones, a la promoció dels Drets Humans i als valors propis d'una cultura de pau i valors democràtics.
- Analitzar i avaluar els problemes i necessitats socials presents en la societat
- Dominar el conjunt de recursos i serveis del benestar i saber com determinar la seva idoneïtat en funció de les circumstàncies .
- Capacitat per poder establir una comunicació eficaç amb pacients, família, grups socials i companys entorn a aspectes saludables de la salut
- Capacitat per poder plantejar ajuda social en el context sanitari, basant-se en l'atenció integral de salut amb la cooperació multiprofessional, la integració dels processos i la continuïtat assistencial

Continguts fonamentals de l'assignatura

Bloc 1. Context del treball social en l'àmbit sanitari

- Contextualització: origen, evolució
- L'objecte del Treball Social Sanitari

Bloc 2. El sistema sanitari en el nostre entorn

- Contextualització
- Organització del sistema públic de salut; Estatal i Autonòmic. Model sanitari Català
- Nivells Assistencials (Atenció Primària de Salut, Atenció Especialitzada, Urgències Emergències)

Bloc 3. La salut

- Contextualització . Evolució. Alteracions generals i específiques
- La salut a occident
- Determinants de Salut.
- Dimensió social de la salut.
- Cultura i salut: La perspectiva del professional sanitari, del pacient i la perspectiva social (disease, illness i sickness)
- L'atenció a la salut: pluralisme assistencial
- La qualitat de vida, la cura, el dolor, la mort.
-

• **Bloc 4. El treball social sanitari**

- Antecedents
- La prestació de serveis de Treball Social Sanitari: Cartera de Serveis
- Funcions i competències
- Els processos de treball
- El Treball Social Clínic
- Models teòrics d'intervenció aplicats al Treball Social Sanitari
- El Treball Social a l'Atenció Primària de Salut: programes de salut, equip multidisciplinari
- El Treball Social a l'Atenció Especialitzada: Hospitalària, Consultes externes. Organització
- El Treball Social a l'Atenció a la Salut mental,
- El treball social a l'Atenció SocioSanitària
- El Treball Social en programes específics: adiccions, violència masclista, maltractament infantil, pacient crònic, ancià fràgil, multiculturalitat...
- El risc social en el procés salut/malaltia
- La coordinació amb les àrees del benestar
-

• **Bloc 5. Metodologia de treball**

- Treball social amb casos: Procés disciplinari: valoració social, diagnòstic social, tractament social
- El treball en equip multidisciplinari sanitari
- Instruments de suport al procés disciplinari: escales de valoració,....
- L'avaluació
- La qualitat en la prestació de serveis de treball social

Bloc 6. Salut i Vulnerabilitat

- Contextualització
- Salut i perspectiva de gènere
- Grups socials vulnerables : salut mental, addiccions, treballadors/es sexuals, VIH/SIDA, discapacitats, persones sense sostre...
- Desigualtats en salut

Bloc 7. Atenció comunitària a les necessitats socials derivades dels problemes de salut

- Intervenció del treballador social en programes específics
- Xarxa de recursos comunitaris . El treball en xarxa .

Bloc 8. Dependència

- Contextualització.
- Desplegament del sistema d'atenció a la dependència i promoció de l'autonomia personal.
- Catàleg de prestacions i serveis
- L'atenció i cura de la persona dependent (cuidador formal i no formal, la cura del cuidador)
- Dependència vs discapacitat
- El treballador social en l'atenció a la persona en situació crònica o dependent

Bloc 9. Bioètica. Autonomia del pacient. Dret a la informació i documentació clínica. Voluntats anticipades

Eixos metodològics de l'assignatura

Exposició per part del professor i/o alumnes: 20%

Abordatge de casos pràctics a l'aula: 20%

Lectura d'articles i llibres relacionats amb la matèria i/o visualització de materials: 10%

Debats/ discussió a l'aula a partir de casos o lectures proposades: 30%

Realització de treballs en grup i individuals: 10%

Estudi i preparació d'exàmens escrits: 10%

Pla de desenvolupament de l'assignatura

SESSIÓ	MODALITAT (P/NP)	DESCRIPCIÓ	OBJECTIUS	TASQUES PROFESSOR	TASQUES ALUMNES
Bloc 1	P	Context teòric/històric del treball social en l'àmbit sanitari	Conèixer i reflexionar sobre l'objecte de treball social en l'àmbit de la salut	Explicar els conceptes teòrics Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment Dinàmica grupal	Lectura de bibliografia Escola i participació activa Treball en grup Exposició oral Elaboració de treballs escrits
Bloc 2	P	El sistema sanitari en el nostre entorn	Conèixer i reflexionar sobre l'organització del sistema sanitari, marc normatiu, competències i desplegament	Explicar els conceptes teòrics Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment Dinàmica grupal	Lectura de bibliografia Escola i participació activa Treball en grup Exposició oral Elaboració de treballs escrits
Bloc 3	P	La salut	Contextualitzar la salut en la història i actualment a occident Diferenciar els aspectes socials de la salut i reconèixer necessitat d'atenció	Explicar els conceptes teòrics Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment Dinàmica grupal	Lectura de bibliografia Escola i participació activa Treball en grup Exposició oral Elaboració de treballs escrits

SESSIÓ	MODALITAT (P/NP)	DESCRIPCIÓ	OBJECTIUS	TASQUES PROFESSOR	TASQUES ALUMNES
Bloc 4	P	El treball social sanitari	<p>Conèixer dimensió social en el procés salut malaltia.</p> <p>Conèixer i reflexionar sobre els antecedents històrics del treball social sanitari</p> <p>Conèixer els àmbits actuals d'intervenció del treball social sanitari.</p> <p>Programes i processos específics.</p>	<p>Explicar els conceptes teòrics</p> <p>Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment</p> <p>Dinàmica grupal</p>	<p>Lectura de bibliografia</p> <p>Escola i participació activa</p> <p>Treball en grup</p> <p>Exposició oral</p> <p>Elaboració de treballs escrits</p>
Bloc 5	P	Metodologia de treball	<p>Conèixer el procés disciplinari i multidisciplinari del treball social a les institucions sanitàries</p> <p>Conèixer experiències concretes del treball social de casos/tr treball social clínic</p> <p>Treballar el risc social en salut</p>	<p>Explicar els conceptes teòrics</p> <p>Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment</p> <p>Dinàmica grupal</p>	<p>Lectura de bibliografia</p> <p>Escola i participació activa</p> <p>Treball en grup</p> <p>Exposició oral</p> <p>Elaboració de treballs escrits</p>
Bloc 6	P	Salut i vulnerabilitat	<p>Identificar els aspectes claus que determinen la vulnerabilitat en l'àmbit de la salut</p> <p>Identificar grups socials vulnerables</p>	<p>Explicar els conceptes teòrics</p> <p>Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment</p> <p>Dinàmica grupal</p>	<p>Lectura de bibliografia</p> <p>Escola i participació activa</p> <p>Treball en grup</p> <p>Exposició oral</p> <p>Elaboració de treballs escrits</p>
Bloc 7	P	Atenció comunitària a les necessitats socials derivades dels problemes de salut	<p>Conèixer i reflexionar sobre la intervenció comunitària preventiva entorn a la salut</p>	<p>Explicar els conceptes teòrics</p> <p>Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment</p> <p>Dinàmica grupal</p>	<p>Lectura de bibliografia</p> <p>Escola i participació activa</p> <p>Treball en grup</p> <p>Exposició oral</p> <p>Elaboració de treballs escrits</p>

SESSIÓ	MODALITAT (P/NP)	DESCRIPCIÓ	OBJECTIUS	TASQUES PROFESSOR	TASQUES ALUMNES
Bloc 8	P	Dependència	Conèixer i reflexionar sobre la conceptualització de la dependència, el marc normatiu, efectes i tipus de dependència i el procediment a seguir davant aquestes situacions	Explicar els conceptes teòrics Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment Dinàmica grupal	Lectura de bibliografia Escola i participació activa Treball en grup Exposició oral Elaboració de treballs escrits
Bloc 9	P	Bioètica	Conèixer i reflexionar sobre els aspectes ètics vinculats al treball social en l'àmbit de la salut Reflexionar sobre el dret d'autonomia, informació clínica del pacient.	Explicar els conceptes teòrics Respondre dubtes i dirigir l'aprofundiment Dinàmica grupal	Lectura de bibliografia Escola i participació activa Treball en grup Exposició oral Elaboració de treballs escrits

Avaluació:

(pel conjunt dels blocs de l'assignatura)

Proves escrites . 30 %

Treball escrit individual 25%

Treball en grup 20%

Participació activa i exposició oral 25%

Sistema d'avaluació

Proves escrites 30 %

Treball escrit individual 25%

Treball en grup 20%

Participació activa i exposició oral 25%

Bibliografia i recursos d'informació

Estatut d'Autonomia de Catalunya (1979 /18 de juny de 2006)

Llei 14/1986, de 25 d'abril, Llei General de Sanitat

Llei 15/1990, de 9 de juliol, d'Ordenació Sanitària (DOGC 30 Juliol/ BOE 17 Agost)

Carta de drets i deures dels ciutadans en relació amb la salut i l'atenció sanitària, de la Generalitat de Catalunya, 24 de juliol de 2001

Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, en su redacción dada por las leyes orgánicas 8/2000, de 22 de diciembre, 11/2003, de 29 de septiembre, y 14/2003, de 20 de noviembre

Ley 16/2003, de 28 de mayo, de cohesión y calidad del Sistema Nacional de Salud.

[Pla de salut de Catalunya](#)

[Enquesta de salut de Catalunya \(ESCA\)](#)

Llei Orgànica de Protecció de Dades (LOPD)

Llei12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials.

Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.

Real Decreto 504/2007, de 20 de abril, por el que se aprueba el baremo de valoración de la situación de dependencia

Resolución de 29 de junio de 2010, de la Secretaría General de Política Social y Consumo, por la que se publica el Acuerdo del Consejo Territorial del Sistema para la Autonomía y Atención a la Dependencia sobre modificación del baremo de valoración de la situación de dependencia establecido en el Real Decreto 504/2007, de 20 de abril.

Decret 142/2010, d'11 d'octubre, pel qual s'aprova la Cartera de Serveis Socials 2010- 2011.

Arricivita Amo, Angel L., "Emergencias. La intervención del Trabajador Social", Rev. Trabajo Social y Salud nº 34, Ed. Asociación Trabajo Social y Salud, Zaragoza, diciembre, 1999.

Arricivita Amo, Angel L., "La intervención del trabajador social en las situaciones de emergencia", Rev. Entorno Social nº 32, marzo, abril, 2000.

Arricivita Amo, Angel L., "[La intervención social \(o psicosocial\) en emergencias y catástrofes](#)", en rev. "Servicios Sociales y Política Social", nº 74 (monográfico de intervención social en situaciones de emergencia), agosto 2006. Consejo General de Colegios de Diplomados en Trabajo Social, Madrid.

Arricivita Amo, Angel L., "Situaciones sociales traumáticas (emergencias-urgencias): espacios de acción del trabajador social", Rev. Trabajo Social y Salud nº 45, Ed. Asociación Trabajo Social y Salud, Zaragoza, julio, 2003.

Arricivita Amo, Angel Luis, "Las situaciones de emergencia. Responsabilidad, reto y oportunidad para los trabajadores sociales", Rev. Trabajo Social en Aragón, Colegio Profesional de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales de Aragón, Invierno, 2003.

Bedregal, P; Quezada, M; Torres, M. (et al.) "Necesidades de salud desde la perspectiva de los usuarios". Rev. méd. Chile, nov. 2002, vol.130, no.11, p.127-1294.

Bedregal, P; Quezada, M; Torres, M. (et al.) "Necesidades de salud desde la perspectiva de los usuarios". Rev. méd. Chile, nov. 2002, vol.130, no.11, p.127-1294.

Benach J, Muntaner C. Empleo, trabajo y desigualdades en salud: una visión global. Barcelona: Icària; 2010.

Canet. M. (1999) "Las unidades de trabajo social sanitario: ejes de conexión entre el sistema de salud y la red de servicios del bienestar social". Quaderns Caps (57,66)

Casado D (coord.) (2008). Coordinación Gruesa y Fina en y entre Servicios Sanitarios y sociales. Siposo. Barcelona. Hacer Editorial

Colom Masfret, D: Trabajo Social Sanitario. Atención Primaria y Atención Especializada. Teoría y Práctica. Madrid. Siglo XXI. 2008.

Colom, D. (2003) "De M. Richmond a la globalización. Aportaciones del trabajo social". Revista de trabajo social y salud. Asociación de trabajo social y salud (227, 240)

Comelles, JM, Martoinez Hernandez, A.. (1993) Enfermedad, Cultura y Sociedad. Eudema. Madrid.

Comissió de les Comunitats Europees. Reducir las desigualdades en materia de salud en la Unión Europea. Luxembourg: Oficina de publicaciones de la Unión Europea; 2011

COMITÈ CONSULTIU BIOÈTICA CATALUNYA. (2007) "Orientacions sobre la diversitat cultural y la salut". Generalitat de Catalunya. Departament de Salut.

De la Revilla L, de los Ríos AM, Luna JD. Factores que intervienen en la producción de los problemas psicosociales. Aten Primaria 2007

Díaz, E., Suárez, D., Casero, M. (2004). "Aportación del trabajo social en salud a la calidad del producto sanitario", Revista de trabajo social i salud. Asociación de trabajo social y salud (53,64)

Diccionari de Serveis Socials 2010. Generalitat de Catalunya

DU Ranquet, Mathilde. (1996). Los Modelos en Trabajo Social. Intervención con personas y familias. Madrid. Editorial Siglo Veintiuno de España, S.A.

Fantova, F. (2006). "La coordinación estructural de la asistencia sanitaria y de los servicios sociales". Revista Agatos (12,22)

Funcions i competències dels treballadors socials del camp sanitari. Comissió de Salut del Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya (març 2005).

GENERALITAT DE CATALUNYA. (2001) "Carta de derechos y deberes de los ciudadanos en relación con la salud y la atención sanitaria" (24/07/2001).

Hamilton, G. (1987) "Teoría y Practica del Trabajo social de casos". La prensa Medica Mexicana S.A. (2ª edición)

Ituarte A (1994). "El Trabajo Social en salud hoy: retos y estrategias". Documentos de Trabajo Social Volumen 1 (31-52).

Ituarte, A (1995). "El papel del trabajador social en el campo sanitario". Revista de trabajo social i salud. Asociación de trabajo social y salud (275,290).

Ituarte, A (2003). "Las desigualdades en salud y su impacto para el trabajo social. Marco interpretativo". Revista de trabajo social i salud. Asociación de trabajo social y salud (69,83)

Ituarte, Amaya (2002). "El acontecer clínico en Trabajo Social". Trabajo Social Hoy nº. 35. Primer Cuatrimestre 2002- Quinta época.(42 – 59).

Ituarte, Amaya: Procedimiento y proceso en Trabajo Social Clínico. Madrid. Edit. Siglo XXI.1992.

Lara Sánchez, F. "El trabajador social y la ayuda psicosocial" (2005) Ed. Aljibe

Lois A. Fort Cowles (2003). Haworth Social Work Practice Press, Binghamton,

Martín Zurro A, Cano Pérez JF, editores. Manual de atención primaria. Barcelona: Doyma, 1989/ Martín Zurro A, Cano Pérez JF. Atención Primaria. Concepto, Organización y Práctica Clínica. 6ª ed. Madrid: Elsevier; 2008

Martinez Hernandez,A. (2008). Antropología Médica. Teorías sobre la cultura, el poder y la enfermedad. Anthopos. Barcelona

Mayoral, D; Tor, M. (2009); "Cultures en interacció. La vida quotidiana". Edicions 62.

Miranda, M, (1997). "M Richmond y Herbert Spencer, y por que M Richmond no era Darwinista". Revista de trabajo social y salud. Asociación de trabajo social y salud (11,25)

Miranda, M, (2000) "Cambio social. Relaciones humanas Nuevas tecnologías. Enfoques para una formación de futuro. Fundamentar el desde donde, el qué y el para qué del trabajo social en salud". Colección de trabajo social hoy. Mira editores.

Miranda, M, (2001). "La TBC, Cabot y el rol asignado al trabajo social en salud". Revista de trabajo social i salud. Asociación de trabajo social y salud (231,267)

Miranda, M, (2004). "Pragmatismo, Interaccionismo simbólico y Trabajo Social. De cómo la caridad y la filantropía se hicieron científicas." Mira Editores.

Miranda, M. (2007) "El compromiso con la ciencia. Conocimiento y técnica en el trabajo Social". México, Revista Internacional de Ciencias Sociales y Humanidades, Universidad Autónoma de Tamaulipas, pág. 9-28.

Miranda, M., Garcés, E. Trabajo Social en Salud mental. Organizaciones y de Bienestar. Colección Trabajo Social

Hoy. Zaragoza. Mira Editores. 1998.

OMS, (1978). Declaració de Alma-Ata.

Porcel, P (2008). "El Treball Social en l'àmbit de la salut: un valor afegit". Monografies mèdiques col 01. Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears.

Revista Treball Social i Salut, els números relacionats

Revista Treball Social, Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya. Els números relacionats.

Rosell, T.: La entrevista en el Trabajo Social. Barcelona. Hogar del Libro. 1989

Saül Karsz (2007). Problematizar el Trabajo Social. Definición, Figuras, Clínica. Biblioteca de Educación. Barcelona. Gedisa

Soler, J. (2009). "¿Por qué lloran los inmigrantes? Sentirse enfermo lejos de casa. Lleida, editorial Milenio.

Zamanillo, Teresa. "Modelos de intervención en la realidad social y su aplicación al campo de la salud". Revista Trabajo Social y Salud. nº 20.

<http://www.cgtrabajosocial.es/>

<http://www.ifsw.org/>

<http://www.iss-ssi.org>

www.tscat.cat

<http://www.aetrabajosocialysalud.es/>

www.gencat.cat/salut

www.gencat.cat/benestarsocialifamilia/

<http://www.msc.es/>

www.who.int

<http://www.who.int/es/index.html>

www.medicosdelmundo.org

<http://www.fisterra.com/>

<http://www.jano.es/jano/portada/portada.html>

<http://portal.sedolor.es/>

<http://www.aceb.org/>